

Arkeologisk utredning av Örby 1:1

Arkeologisk utredning Steg 1
Örby socken, Marks kommun
Rebecca Oksman Sword och Mats Hellgren
Västarvet kulturmiljö/Lödöse museum
Rapport 2017:13

Arkeologisk utredning av Örby 1:1

Arkeologisk utredning Steg 1

Örby socken
Marks kommun

Västarvet kulturmiljö/Lödöse museum Rapport 2017:13

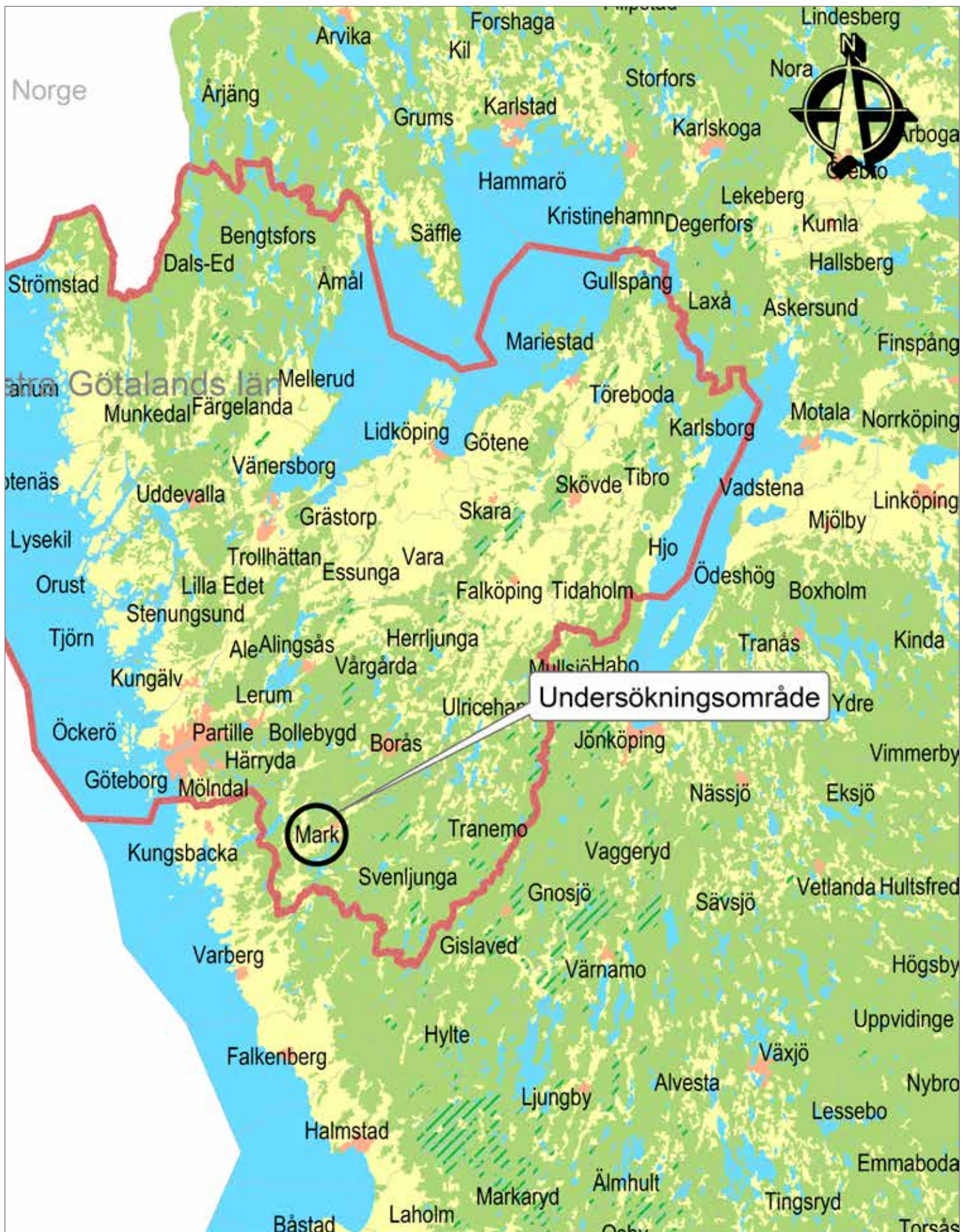

Författare Rebecca Oksman Sword och Mats Hellgren
Grafisk form, layout och teknisk redigering Gabriella Kalmar
Omslagsbild Foto taget mot xxxxxx av Johanna Lega.
Tryck tryckeri, ort 201X

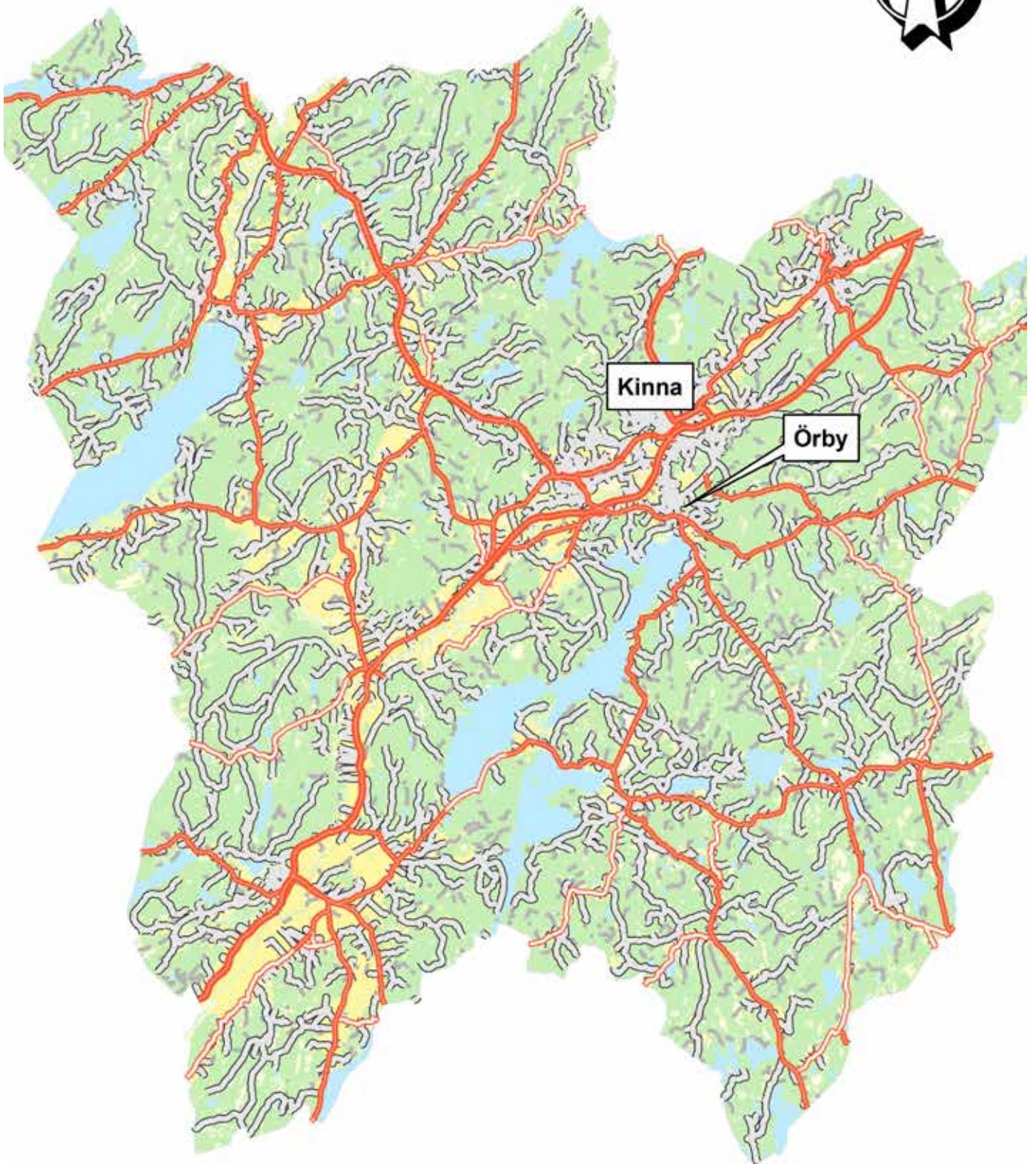
Västarvet Kulturmiljö/Lödöse museum
Museigatan 1
441 73 Lödöse
tel 010-441 43 80
lodosemuseum@vgregion.se, www.vastarvet.se

Innehåll

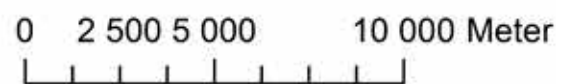
Inledning.....	6
Syfte och metod.....	6
Landskap och fornlämningar.....	8
Genomförande och resultat.....	9
Slutsats och åtgärdsförslag.....	10
Litteratur.....	12
Otryckta källor.....	12
Tekniska och administrativa uppgifter.....	13

Figur 1. Karta över Västra Götalands län med det aktuella området markerat.

Figur 2. Karta över Marks kommun med Örby markerat.

Figur 3. Utredningsområdet. Foto taget av Johanna Lega.

Inledning

Västarvet kulturmiljö/Lödöse museum har genomfört en arkeologisk utredning, steg 1 inom fastigheten Örby 1:1 med flera i Örby socken, Västra Götaland. Bakgrunden till undersökningen var att Marks kommun vill detaljplanlägga för bostadsbebyggelse av radhus och flerbostadshus. I anslutning till exploateringsområdet finns kända fornlämningar. Länsstyrelsen tog därför beslutet att det krävs en arkeologisk steg 1 utredning (dnr 431-3632-2017).

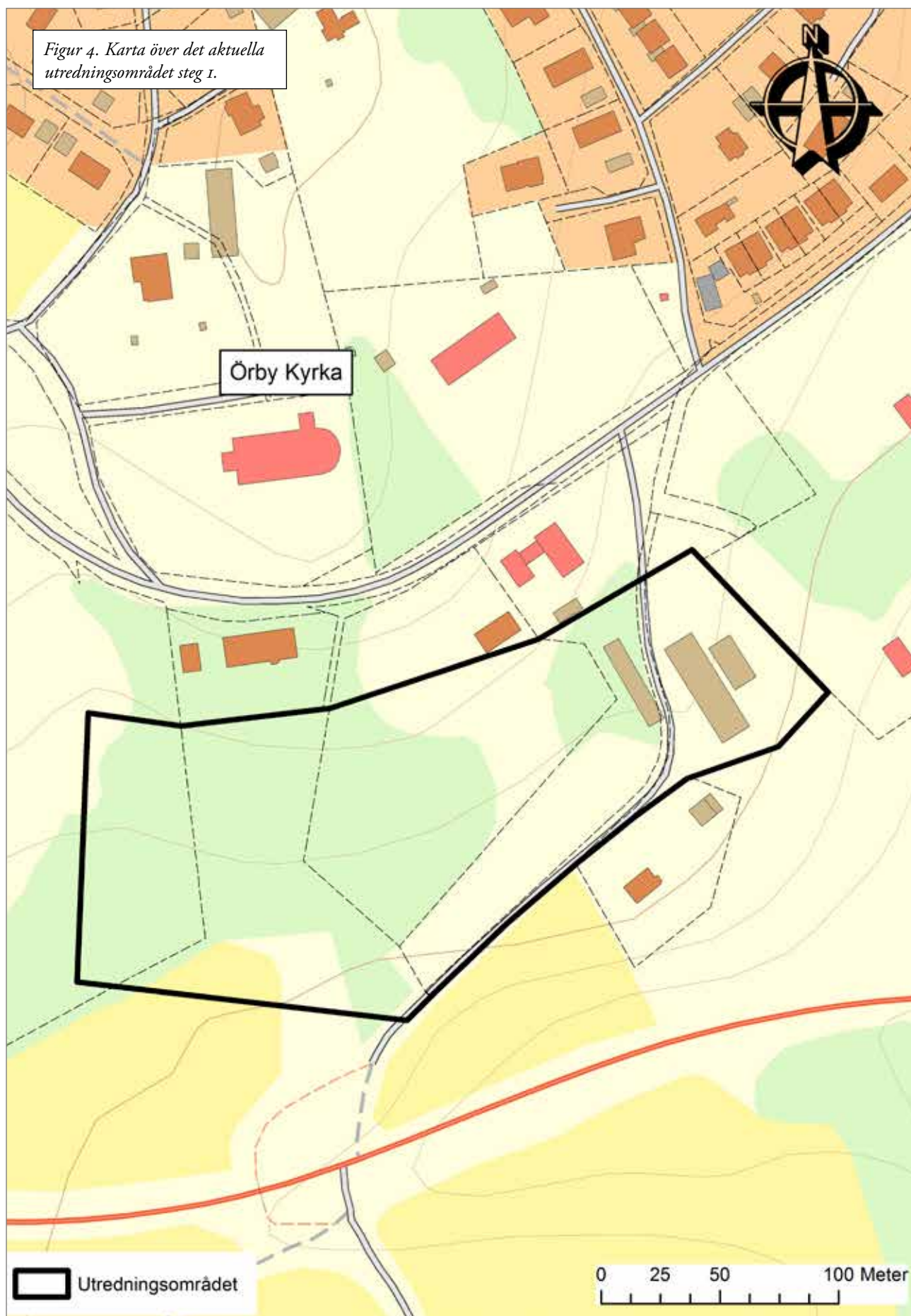
Utredningen berörde sammanlagt en yta på drygt tre hektar. Fältarbetet utfördes av Mats Hellgren och Johanna Lega, arkeologer vid Västarvet kulturmiljö/Lödöse museum. Projektledare var Mats Hellgren och rapporten har sammanställts av Rebecca Oksman Sword och Mats Hellgren.

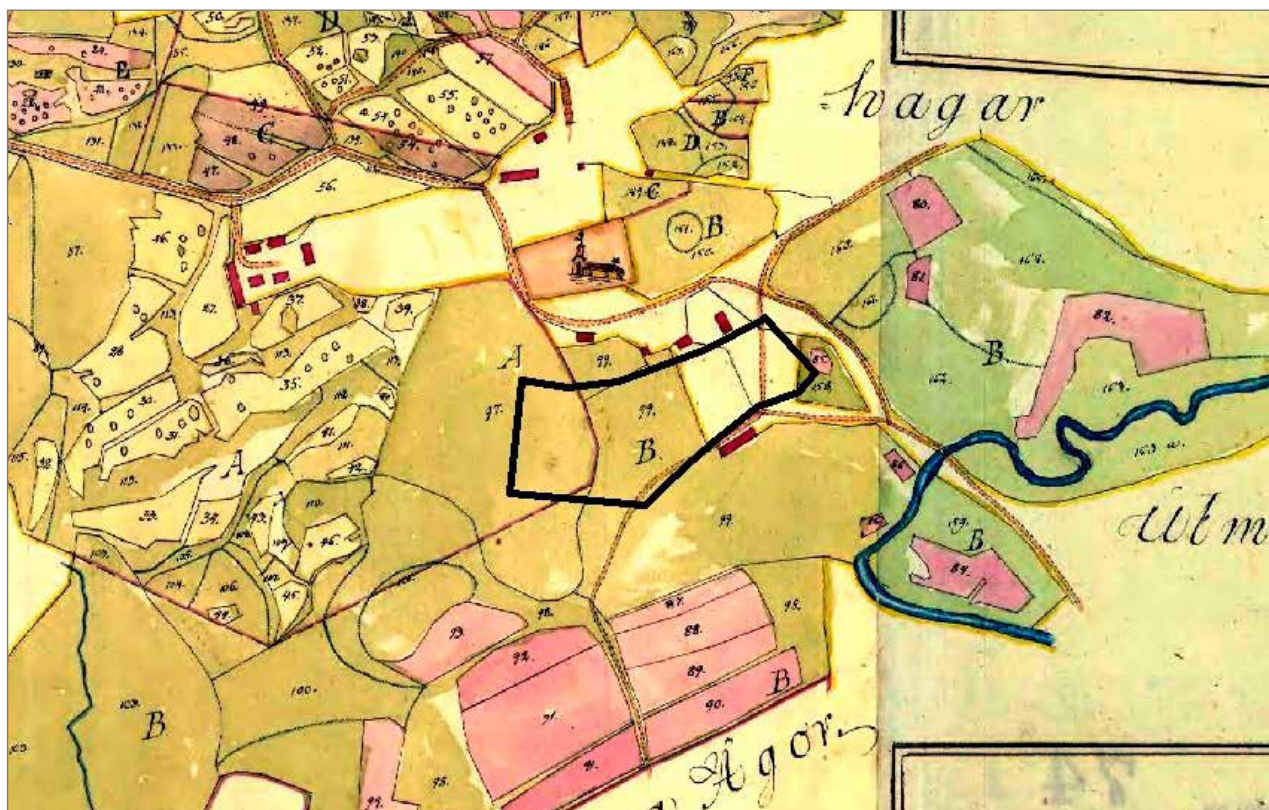
Syfte och metod

Länsstyrelsen har bedömt utifrån topografi och fornlämningsbild att en arkeologisk utredning, steg 1, omfattande arkivstudier och fältinventering behövdes för att identifiera okända fornlämningar samt troliga lägen för fornlämningar som inte är synliga ovan mark. Även registrerade lämningar med oklar antikvarisk status ska redovisas med förslag till eventuell vidare åtgärd.

Som ett första steg i utredningen genomförs kart- och arkivstudier. Därefter utförs en okulär inventering och terrängrekognosering av området bortsett från eventuella sentida markningrepp.

Synbara lämningar dokumenteras digitalt med hjälp av mjukvaran Arkeo på en ruggad platta (Toughpad). Eventuella påträff-

Figur 5. Historisk karta över det aktuella utredningsområdet år 1820.

fade lämningar mäts in med GPS-utrustning med nätverks RTK-korrektion.

Landskap och fornlämningar

Utredningsområdet finns beläget i de gamla centrala delarna av Örby och är cirka tre hektar stort. Landskapet består huvudsakligen av öppen betesmark med inslag av lövskogspartier. I västra delen av utredningsområdet rinner en bäck och där växer mycket sly. I nordväst finns lämningar av en äldre trädgård. I söder slutar landskapet och sydöstra delen av utredningsområdet har delvis störts av en enkel utformad fotbollsplan.

I närområdet finns det ett flertal fornlämningar såsom en hög (RAÄ Örby 144:1), en rest sten (RAÄ Örby 116:1) samt en boplats (RAÄ Örby 98:1) och en stensättning (RAÄ Örby 118:1) samtliga daterade till förhistorisk tid. Alldeles norr om utredningsområdet ligger Örby kyrka som härrör från medeltiden.

Utifrån det historiska kartmaterialet från 1820 fram till 1959 kan man se förändringar av huvudlederna. Vägen som går längst med kyrkan (Brättingstorpsvägen) och vägen som svänger söder ut (Kalvsviksvägen) har omlagts. Det har även rivits och byggts nya hus och ladugårdar. Utredningsområdet har dock fortsatt bestå huvudsakligen av betesmarker.

Figur 6. Historisk karta över det aktuella utredningsområdet år 1959.

Genomförande och resultat

Under fältarbetet inventerades ytan okulärt och utvalda platser fotograferades med digitalkamera. I nordvästra delen framkom en stengrund och en mindre förrådsbyggnad i sten som båda härrör från modern tid.

Utredningsområdet bedöms dock som att det finns goda topografiska förutsättningar för att finna fornlämningar dolda under markytan.

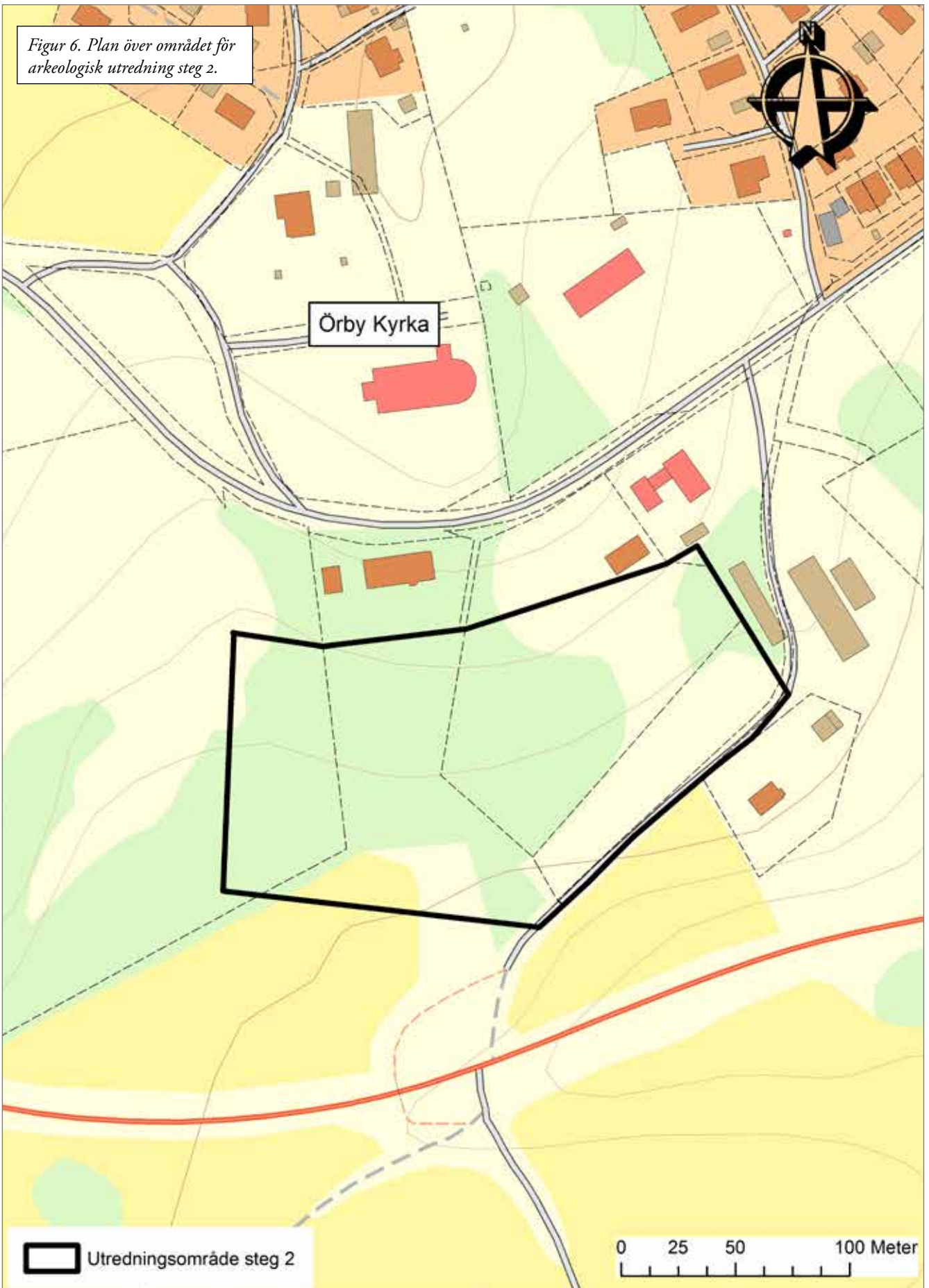
Figur 7. Stengrunden. Foto taget av Johanna Lega.

Figur 8. Stenhuset. Foto taget av Johanna Lega.

Slutsats och åtgärdsförslag

Västarvet kulturmiljö/Lödöse museum har genomfört en utredning, steg 1, inom del av fastigheten Örby 1:1 med flera i Marks kommun inför detaljplan. Landskapet i utredningsområdet är av sådan karaktär att förhistoriska lämningar under matjordstäcket är troliga. Förväntade lämningstyper är i första hand av förhistorisk boplatskaraktär och gravar utan synlig markör ovan mark men även spår efter medeltida/tidig historisk aktivitet skulle kunna förekomma. Vid fortsatt planering av detaljplan anser Västarvet kulturmiljö/Lödöse museum att ett mer avgränsat område bör genomgå en utredning, steg 2.

Litteratur

Otryckta källor

FMTS, Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesinformationssystem

Lantmäteriets digitala fastighetskarta

Historiska kartor, Lantmäteriet

Tekniska och administrativa uppgifter

Lst dnr:	43I-3632-2017
Västarvet dnr:	VA 2017-00290
Västarvet pnr:	I3044
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Mark
Socken:	Örby
Fastighet:	Örby 1:1
Läge:	E 361837 N 6373189
Meter över havet:	
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Uppdragsgivare:	Marks kommun
Ansvarig institution:	Västarvet
Projektledare:	Mats Hellgren
Fältpersonal:	Mats Hellgren, Johanna Lega
Fältarbetstid:	16
Arkiv:	Lödöse museums arkiv, Regionarkivet Vänersborg

